

Kognitivna onesposobljenost i problemi sa ponašanjem u Parkinsonovoj bolesti: Osnovne činjenice za pacijente

KOJE VRSTE KOGNITIVNIH PROBLEMA MOGU NASTATI U PARKINSONOVOJ BOLESTI?

Mnogi ljudi sa Parkinsonovom bolešću (PB) imaju očuvano pamćenje i razmišljanje (kogniciju) i funkcioniraju normalno. Međutim, iako se zaboravnost može javiti u sklopu normalnog procesa starenja, ozbiljniji problemi sa pažnjom, razmišljanjem, i pamćenjem mogu nastati sa razvojem PB.

Uobičajeni kognitivni problemi u PB obuhvataju tegobe vezane za:

- Pažnju ili koncentraciju
- Planiranje događaja, kao npr. organizovanje napornog dana
- Praćenje komplikovanih razgovora ili rešavanje složenih problema
- Brzo formiranje misli
- Sećanje događaja i pojedinosti, dok podsetnici ili nagoveštaji često dovode do prisećanja

Blaga kognitivna onesposobljenost predstavlja blage promene koje nemaju znatnog uticaja na Vaše svakodnevne aktivnosti. Kada su promene dovoljno velike iz dana u dan utiču na aktivnosti, tada govorimo o **demenciji**.

ZAŠTO NASTAJU KOGNITIVNI PROBLEMI?

Promene mentalnih sposobnosti nastaju kako PB počinje da zahvata delove Vašeg mozga koji su zaduženi za pažnju, razmišljanje i pamćenje. U većini slučajeva, ovo se događa isključivo u uznapredovaloj bolesti, ili kako osoba stari, obično posle 65. godine.

HALUCINACIJE I DELUZIJE

Kod mnogih osoba koje imaju PB i kognitivnu onesposobljenost mogu se javiti halucinacije ili deluzije. Halucinacija (privedenje) je kada neko, dok je budan, čuje ili vidi nešto što zapravo nije tu. U PB halucinacije su uglavnom vizuelne. Obuhvataju i „viđenje” ljudi i životinja koji nisu prisutni. Na početku, većina ljudi prepoznaje da halucinacije nisu stvarne. Kasnije, uvid u to šta je realno a šta ne postaje teži. Pacijenti oboleli od PB mogu imati iluzije (varke), pa im se npr. od tačke na zidu može učiniti da je insekt.

Deluzije su pogrešna uverenja koja nisu zasnovana na stvarnim činjenicama. Obično se radi o mislima da neki ljudi žive u kući, da Vas supružnik vara, ili da neko krade od Vas. Ovo se obično dešava u uznapredovaloj PB.

Blage halucinacije koje lako prepoznajete kao privedenje ne zahtevaju lečenje. Važno je da Vaš lekar proveri da nemate infekciju, posebno urinarnog trakta, ili da niste na terapiji lekovima koji mogu prouzrokovati halucinacije i deluzije. Halucinacije i deluzije se mogu lečiti prilagođavanjem terapije, kao za spavanje ili bol. Ako ovi problemi nastave da se pojavljuju i pored ovih promena u terapiji, Vaš doktor može pokušati da smanji dozu lekova za PB. Ukoliko to ne pomogne, ili učini Vašu motoriku lošijom, lekar Vam može prepisati lekove za poboljšanje kognicije. Pored toga, klopazin ili kvetiapin mogu da pomognu kod halucinacija i deluzija ali mogu prouzrokovati i pospanost kao neželjeni efekat. Klopazin zahteva redovno proveravanje krvne slike.

ŠTA MOGU DA UČINIM U VEZI SA KOGNITIVNIM PROBLEMIMA?

Kognitivne funkcije mogu biti potpomognute pravilnim vežbama, ishranom, odmorom i proveravanjem krvnog pritiska.

Razgovarajte sa Vašim lekarom ako problemi sa razmišljanjem, pamćenjem, ili odlučivanjem počnu da utiču na Vaše svakodnevne rutine. Vaš doktor može da sprovede kognitivno ispitivanje. Upoznajte se sa svojom terapijom jer lekovi za PB ili druge bolesti mogu pogoršati Vašu kogniciju. Upotreba kutijice za lekove ili podsetnika može biti od pomoći.

Ako tegobe sa pamćenjem postanu ozbiljne:

- Zajedno sa Vašom porodicom i lekarom isplanirajte kako ćete da živite, razmislite o kućnoj nezi ili domu za stara i nemoćna lica
- Dopustite da osoba koja se stara o Vama ima Vaše punomoćje, u zavisnosti od lokalnih zakona. Ako više niste sposobni, ova osoba će imati ovlašćenje da govori umesto Vas, da raspolaže Vašim novčanim sredstvima, plaća račune, i još toga. Bez punomoćja, ove potrebe mogu lako postati komplikovane i skupe.

DA LI POSTOJI TERAPIJA?

Neki lekovi mogu pomoći i ispitani su kod pacijenata sa PB i demencijom. Tu spadaju rivastigmin, donepezil, galantamin i memantin.

Neki ljudi koji uzimaju ove lekove osećaju izvesno poboljšanje dok drugi osećaju male promene. Uobičajeni neželjeni efekti ovih lekova su mučnina i dijareja.